

היכל הכלים the Hall of the Vessels

תערוכה מאת טל יזרעאל

אוצרת: עדיה פורת

"והיה האור מובלע ונכנס בהם מאד והיה בלתי אפשר להיותן יכולין לקבלו והיו נשברים ונופלים"

(ר' חיים ויטאל, עץ חיים, שער י"א פרק ח)

שבירת הכלים הוא דימוי המופיע בטקסטים קבליים ומתאר את תהליך בריאת העולם כפעולה של שבירה וניפוץ, פעולות הרס שאפשרו את בריאת העולם על כל מה שבו.

השלם והשבור יחדיו מהווים את המתח הדרוש לקיום העולם.

בדומה לכך המתח בין סדר לאי סדר הוא חלק ממבנה הנפש, הוא מבטא מחד את שאיפתה לתפוס את עצמה ואת המציאות סביבה כקוהרנטית והגיונית ומאידך את טבעה של הנפש הנוטה למקריות, כאוטיות וחוסר וודאות.

בין קטבים אלו נעה עבודתה של האמנית טל יזרעאל. בשפה של יופי שהוא חד פעמי, שאיננו ניתן להיכתב על ידי חוקיות כלשהי, היא מדברת על מבנים של סדר רציונלי, על תבניות של הטבע ועל התנהגות קבוצתית שבין סדר לבין הפרתו.

יצורים חיים, מעופפים, חיידקים, גבישים, עולמות ננומטריים, כל אלו נוכחים בעבודתה של יזרעאל.

התנהגות קולקטיבית מעניינת מדענים מתחומים שונים, החל מפזיקאים ומתמטיקאים-שימושיים שעוסקים בעקרונות הכלליים שמניעים את הופעתם של מצבים קולקטיביים ועד למהנדסים שמקווים לפתח אסטרטגיות שליטה עבור מערכות גדולות מרובות-סוכנים. זוהי תופעה הנפוצה בטבע, והיא מתרחשת בסדרי גודל הנעים בין אורגניזמים חד תאיים, לחרקים, בעלי חיים גדולים כמו ציפורים או דגים. הבסיס ליצירת המורכבות שבהתנהגות קולקטיבית יכול להיות פשוט: בדומה לאנשים היוצרים אינטראקציה עם שכניהם הקרובים ביותר על ידי מערכת פשוטה של כללים (משיכה / דחייה), גם אצל חיידקים או מולקולות, האינדיבידואלים רק מגיבים לסביבה המקומית שלהם, בלי להיות מודעים לכך שהם חלק ממשהו הרבה יותר גדול.

בטווח שבין אינדיבידואליות ובין התנהגות קבוצתית מגובשת נוצרות צורות שונות של התנהגות קבוצתית, ארגונים של תנועה ותבניות של סדר במולקולות, בעלי חיים ואף בני אדם.

מודלים להסברת התנהגות קולקטיבית עוסקים בעיקר בניסיון להבין ולנסח את סוגי האינטראקציות המובילות להתהוות הקבוצה. בהתנהגות של בעלי חיים ועצמים קטנים ההנחה היא כי הסביבה המקומית של הפרט שולטת בהתנהגותו. ניתן לומר כי גם לגבי התנהגות של חברה אנושית, התנהגות קולקטיבית היא מצב שבו הפרטים העצמאיים במערכת מורכבת מוותרים על מטרותיהן הנפרדות ומתנהגים כגוף אחד, כקולקטיב, המציית לחוקי תיאום, לשם השגת מטרת העל.

טל יזרעאל חוקרת את הנושא הזה בקני מידה שונים, תוך שהיא משתמשת בשיטות עבודה מדעיות, כגון מיקרוסקופים, הקפאה בחנקן, צלחות פטרי ושייקרים (shakers - משמשים לערבול קצבי של חומר לשם מניעת קרישתו). עבודותיה הנראות כתכשיטים מעוצבים מונחות בתצוגה מעבדתית על גבי אביזרים שמטרתם לאכוף את הסדר (מדפים, ארונות).

הפרדוקס שבלב מעשה האמנות מכיל בתוכו סדר וחוקיות של יופי השונה מסדרים אחרים: מצד אחד הוא מהדהד בלב בתחושה של תואם והרמוניה אך זהו תואם המשולב עם התשוקה לאינדיווידואליות. כך אנו חווים את היפה: חד פעמי, רגיש לשינויים, לא ניתן למדידה אך ניתן תחושת סדר, יופי שהוא מאד ייחודי - ובכל זאת ניתן משמעות כללית. המושג הקבלי של "הכלים השבורים" מספר את סיפור הפרדוקס הבסיסי של הקיום: מציאות מפורקת בבסיסה, שנטייתה הפנימית התמידית היא לחזור לשלמות. עבודתיה של טל יזרעאל ניחנו ביופי מסתורי והן מפתות את הצופה לנסות ולפענח את הקסם שמציגות להקות הציפורים, שקשוק הגולות במיכל, או גרגירי הרימון הנצפים מבעד למיקרוסקופ, אך לשווא. למקום מוזר כזה, מקום שאיננו בטוח ויש בו מין הוודאות ומין התעתוע, קיום בין התפרקות ויצירה, למקום נפשי כזה יש פוטנציאל משחרר.